

„ВЯРАТА, ИЗПЪЛНЕНИЕ НА РАЗУМА“

*Записки от изказванията на Франческо Касезе и Давиде Проспери
на Първия ден от новата година на живот на общността
за възрастните от „Comunione e Liberazione“ от Ломбардия*

„Медиоланум Форум“, Асаго (Милано), и във видеовръзка, 23 септември 2023 г.

„ВЯРАТА, ИЗПЪЛНЕНИЕ НА РАЗУМА“

*Записки от изказванията на Франческо Касезе и Давиде Проспери
на Първия ден от новата година на живот на общността
за възрастните от „Comunione e Liberazione“ от Ломбардия*

„Медиоланум Форум“, Асаго (Милано), и във видеовръзка, 23 септември 2023 г.

Давиде Проспери

Думите, с които Исус се обръща към Отца в часа, в който Синът бива прославен, в Евангелието от св. Йоан, ни напомнят дълбоката причина, поради която днес сме тук, за да започнем годината заедно: „Отче Светий! опази ги в Твоето име, тях, които си Ми дал, за да бъдат едно, както сме и Ние. [...] Освети ги чрез Твоята истина; Твоето слово е истина. Както Ти Мене прати в света, и Аз ги пратих в света; и за тях Аз посветявам Себе Си, та и те да бъдат осветени чрез истината. И не само за тях се моля, но и за ония, които по тяхното слово повярват в Мене, да бъдат всички едно: както Ти, Отче, си в Мене, и Аз в Тебе, тъй и те да бъдат в Нас едно, – та да повярва светът, че Ти си Ме пратил. И славата, която Ми бе дал, Аз дадох тям, за да бъдат едно, както Ние сме едно; Аз съм в тях, и Ти в Мене, за да бъдат в пълно единство, и за да познае светът, че Ти си Ме пратил и си ги възлюбил, както Мене възлюби“.¹

Нека призовем действието на Светия Дух, Който единствен може да ни накара да чуваме непрестанно Христовия глас в нашите животи.

Слез, Свети Душе!

Франческо Касезе

Добре дошли, благодаря, че сте тук! Поздравявам всички вас, които сте тук присъствено в Милано, и също всички, които ни проследяват във видеовръзка от различните ломбардски градове.

Бихме искали да започнем този наш ден с две малки предисловия.

Първото е, че съдържанието, което ще изслушаме, подема въведението и обобщението на Давиде на Международното събрание на ръководителите в Ла Тюил преди месец. Бих искал да подчертая, че днешната лекция е плод на дълга работа – за която сме наистина много благодарни, – която свършихме през изминалата година заедно с няколко ръководители, чието ядро беше християнският опит, измерение – това на опита по принцип и на християнския опит в частност – високопоказателно в оригиналния подход на дон Джусани към живота и вярата, на която е отделял много внимание още от началото на нашето движение.

Второто нещо, което бих искал да изтъкна, е, че днес и през следващите дни ще се състоят други Първи дни в италианските области и в страните, в които присъстваме. Някои ръководители ще поде-

¹ Иоан. 17:11.17-23.

мат съдържанията, които днес Давиде ще ни предложи, и ще ангажират хора от съответните общности за кратко свидетелство.

Проспери

Бих искал да добавя, че този избор е начин за остойностяване на отговорността на тези, които ми помагат в ръководенето на движението, и за насърчаване на конкретно деяние на общение между всички хора, които ще участват по различните места. И е също начин да изразя грижата и страстта, които лично питая към всеки от вас, за които започнах да си давам сметка по-ясно чрез задачата, която ми беше поверена в тази фаза от нашата история. Бащинството, за което винаги ни е говорил дон Джусани, може да бъде живяно и упражнявано в много степени, както от всеки от нас се иска. Помня думите, с които завърши събранието на упражненията на Братството през 1999 г.: „И така, затова аз поисках да дойда тук да ви поздравя. Да преживеете опита на бащата; баща и майка: пожелавам го на всички водачи, на всички ръководители на вашите общности, но и на всеки от вас, защото всеки трябва да бъде баща на приятелите, които има там, трябва да бъде майка на хората, които има там; не придавайки си вид на превъзходство, а с резултатно братолюбие. Никой, действително, не може да бъде толкова късметлия и щастливец, както мъж и жена, които се чувстват

направени от Господ бащи и майки. Бащи и майки на всички, които срещат“.²

Преди да навляза в съдържанието на лекцията, нека изпеем заедно две песни.

Se tu sapessi (A. Anastasio)

The Things that I See (R. Veras – R. Maniscalco)

„Възлюбени, приемайте присърце ценния дар на вашата харизма и Братството, което я съхранява, защото от нея може да „разцъфтят“ още много животи [...]. Потенциалът на вашата харизма все още в голямата си част трябва да се открие, все още има голяма част, която трябва да се открие.“³

Това е сърцераздирателната покана, която получихме от Светия Отец преди по-малко от година. Също по причина на нея избрахме да подновим маршрута на Училището на общността отначало, тръгвайки отново от *Религиозното чувство*. И отвътре на предприетия маршрут забелязахме, че сме приели за затвърдено съдържанието и значението на някои основополагащи думи, които са, нека кажем така, сред стълбовете на образователното предложение на нашата харизма. Например, темата за непогрешимостта на сърцето и за съответствието с изначалните очевидности и потребности, които го съставляват; но най-вече, като стигаме до корена, въпросът с опита.

От друга страна, посветихме упражненията на Братството на темата за вярата. Каква връзка има

² Луиджи Джусани, *Да отдадеш живота си за делото на Друг*, прев. Нина Билева, с. 107-108: <https://it.clonline.org/cm-files/2022/05/27/lg-dare-la-vita-bulgaro-corr.pdf>.

³ Франциск, „Нека гори във вашите сърца това свято пророческо и мисионерско безпокойство“, притурка към сп. *Tracce*, бр. 10/2022, с. 14-15; превод наш.

между опита, така както го разбира Джусани, и християнската вяра? В работата през следващите месеци искаме да си помогнем да отговорим на този въпрос. Така си казахме: нужно е да подемем сериозно и смирено – тоест, без претенцията, че вече сме разбрали още преди да започнем работа – съпоставката с учението на дон Джусани. Това не означава да се придвижваме на блатист терен, където вече направените крачки се изтриват. Означава по-скоро да се върнем при извора на опита, който вече преживяваме, за да задълбочаваме все повече неговата стойност и значение, оставяйки се да бъдем провокирани от винаги новите обстоятелства и – защо не? – от трудностите, които срещаме по пътя.

Харизмата, която ни е предавана, е форма на учение; и е в същото време житейска новост, която изразява и оживотворява това учение: това е подновяване на опита с християнската вяра, във времето и пространството, очарователен и убедителен акцент, приспособен към настоящето, чрез който фактът Христос връхлита нашия живот, хлопа на нашата врата.

Бих искал сега да поставя на фокус един от тези фактори – опита, – който считам за важно да разясним именно за да направим работата през следващите месеци по-плодотворна и полезна.

1. ЦЕНТРАЛНОТО МЯСТО НА ОПИТА И НЕГОВАТА ВРЪЗКА С ВЯРАТА

Понятието за опит

Преди всичко е нужно да разширим понятието за опит спрямо това как бива най-общо разбран, за да можем да схванем напълно неговото централно място в образователното предложение на Джусани, в пълна иманентност на традицията на Църквата. Неслучайно в *Образователният риск* той приписва на връзката с традицията фундаментална роля, на-

ложителна за образоването, без която оставаме неизбежно – това са негови думи – „на произвола на неконтролируемите сили на инстинкта [на нашата реактивност] и на властта“⁴, която е на смяна.

Че на опита е призната фундаментална роля, това е ясно още отначало (намираме се през втората половина на петдесетте години). Известна е настойчивостта на Джусани било относно християнството като опит, среща, Факт,⁵ било относно опита като място на проверката на християнското предложение.⁶ През следващи години опитът е ясно подчертаван като необходима изходна точка на всяко истинско познание („човекът не може да изхожда от друго, освен от опита, който е мястото, където реалността изплува“, „опознава се“).⁷

Относно темата за опита, в писмо до Джусани от 1963 г., тогавашният кардинал Монтини изказва някои трепети: „Намеквам по-специално за християнския опит като източник на християнската истина; като педагогически метод може и да става, ако учител го ръководи и съумее после да нагласи, също в ума на младите, обективната скала на истините и на ценностите: но това първенство на опита, теоретизирано като абсолютно, не е допустимо; и неопитни последователи на метода могат да му дадат неточен доктринален израз“⁸. Монтини изказва своето притеснение, привеждайки позиции, които биват от някои приписвани на Джусани, макар че не са негови.

Няколко месеца след като получил писмото, Джусани отговаря на притеснението на Монтини с книжка, озаглавена *Опитът*, която получава *imprimatur* от монсенъор Карло Фиджини, цензора на Амвросианския диоцез. Става дума за няколко страници, но много наситени. През 1964 г. е публикувана отново една част от тях в *Записки по християнски метод*, отнасящата се до християнския опит, докато в *Образователният риск* (1977) текстът е публикуван отново цялостно със заглавието *Структура на опита*. Джусани предлага там

⁴ Луиджи Джусани, *Религиозното чувство*, Итака, Кастел Болонезе 2019, прев. Венелина Станева, с. 118.

⁵ Срв. L. Giussani, „Come educare al senso della Chiesa“ (1960), in Id., *Porta la speranza. Primi scritti*, Marietti1820, Genova 1997, pp. 7-8.

⁶ Да се видят, освен съчиненията, събрани в L. Giussani, *Porta la speranza*, цит.пр., например: L. Giussani, *Il cammino al vero è una esperienza*, Rizzoli, Milano 2006, съдържаща текстове от 1959, 1960 и 1964 г.; Id, *Il Movimento di Comunione e Liberazione (1954-1986). Conversazioni con Robi Ronza* (1987), Bur, Milano 2014.

⁷ L. Giussani, *L'autocoscienza del cosmo*, Bur, Milano 2000, pp. 274, 287; превод наш.

⁸ G.V. Montini, цитиран в A. Savorana, *Vita di don Giussani*, Bur, Milano 2014, p. 299; превод наш.

своята концепция за опит и в същото време прави двойна критика: казва „не“ на свеждането на опита до изпитване без оценка и казва „не“ на интимистичната, интериористична, субективистична редуция на опита, сиреч на протестантската и модернистична редуция.

Що се отнася до първата критика, Джусани отбелязва: „Това, което характеризира опита, не е толкова вършенето, установяването на отношения с реалността като механичен факт: това е грешката, скрита в обичайната фраза „има преживявания“, където „преживяване“ става синоним на „изпитвам“. Това, което характеризира опита, е *разбирането* на нещо, откриването на неговия *смисъл*. Така че опитът предполага разбиране на смисъла на нещата. А смисълът на едно нещо се открива в неговата връзка с останалото, затова „опит“ означава да откриеш за какво определено нещо служи за света“.⁹

Дон Джусани изработва едно понятие за опит, при което опитът няма оценката извън себе си (като да кажеш: има го опита, а „после“ я има оценката), но я съдържа, предполага я, характеризира се с нея. Оценката е неразделна част от опита. В *Религиозното чувство* пише: „Опитът, разбира се, съвпада с „изпитанието“ на нещо, но съвпада най-вече с даването на оценка на изпитваното“.¹⁰ В други контексти казва също, че опитът е „преценено изпитване“.¹¹ Дотук препратката е към опита по принцип.

Християнският опит

Що се отнася до втората критика („не“ на субективистичната редуция на опита), тя бива развита във втората част на книжката от 1963 г., където Джусани поставя за тема *християнския* опит. Пасажите, посветени на темата, са толкова съществени, изразени по толкова ясен и синтетичен начин, че си струва да ги цитираме цялостно.

„Християнският и църковен опит изпъква като единица на жизнено действие, явяваща се като последица от един троен фактор:

а) *Срещата* с обективен факт, изначално независим от човека, която опитът прави; факт, чиято екзистенциална реалност е тази на една осезаемо засвидетелствана общност, така както е на всяка изцяло човешка реалност; общност, на която човешкият глас на авторитета в неговите оценки и в неговите директиви съставлява критерий и форма. Не съществува версия на християнския опит, колкото и да е вътрешна, която да не предполага поне изконно тази среща с общността и тази препратка към авторитета;

б) *Силата* да възприемеме адекватно значението на тази среща. Стойността на факта, на който се натъкваме, излиза извън границите на силата на проникване на човешкото съзнание, изисква също жест на Бог за неговото адекватно разбиране. Действително, същият жест, с който Бог се явява на човека в християнското събитие, възвеличава и познавателната способност на съзнанието, приспособява остротата на човешкия поглед към изключителната реалност, към която го провокира. Нарича се *благодат на вярата*;

в) *Съзнанието за съответствието* между значението на Факта, на който се натъкваме, и значението на собственото съществуване – между християнската и църковна реалност и собствената личност, – между Срещата и собствената участ. Именно съзнанието за това съответствие проверява онова себеизграждане, съществено за феномена „опит“.¹²

Посоченият троен фактор ни изправя пред възприятието, което Джусани има за християнския опит, който го измъква от припомнените редуции.

Следователно, обобщавайки, без един или друг от тези фактори – срещата с обективен факт (общност и авторитет), възприятието на значението на факта (благодат на вярата), съзнанието за съответствието между Факта, християнската и църковна реалност и собствената личност (след това проверката) – не можем да говорим за християнски опит, защото би била нарушена неговата целокупност и автентичност.

⁹ L. Giussani, *Il rischio educativo*, Rizzoli, Milano 2014, pp. 126-127; превод наш.

¹⁰ Луиджи Джусани, *Религиозното чувство*, цит. пр., с. 7.

¹¹ L. Giussani, *L'attrattiva Gesù*, Bur, Milano 1999, p. 316; превод наш.

¹² L. Giussani, *Il rischio educativo*, цит. пр., pp. 130-131; превод наш.

2. ВРЪЗКАТА МЕЖДУ ОПИТА И ВЯРАТА

Динамиката на вярата

В *Може ли да се живее така?*, а после в *Може ли (наистина?!) да се живее така?*, говорейки на младежи, които са започнали път на пълна отдаденост на Христос в девството, Джусани предлага описание на динамиката на християнската вяра, „на това как вярата се задейства“, „ражда се и се засвидетелства по човешки, разумно“.¹³

За да ни въведе в нея, формулира дълго предисловие относно вярата като метод на познание на разума. Разумът има, действително, метод за познаване на „неща, които не вижда директно и които не може да види директно“; той „може да ги познае чрез свидетелството на други“. Нарича се „индиректно познание чрез посредничество“¹⁴, или познание чрез вяра, и не е по-малко сигурно от придобитото директно, при условие че сме постигнали, чрез метода на моралната увереност, оценка на достоверност относно свидетеля: „Ако [някаой] постигне увереността, че един човек знае това, което казва, и не иска да го измами, тогава логично трябва да се довери, защото ако не се довери, върви срещу себе си“.¹⁵ Така може да не съм бил никога в Америка и да твърдя рационално, със сигурност, чрез свидетелството на други, че тя съществува. Култура, история и човешко съжителство се основават на този вид познание.

След като предпоставя това, обръщайки се към своите събеседници, Джусани отбелязва: „Христос е пълният обект на нашата вяра. Как да познаем Христос така, че да можем да крепим на Него цялата жертва на живота?“. Очевидно от методите, „използвани от разума, този, който тук ще се прилага, ще бъде вярата. Христос не Го познаваме директно, нито по доказателство, нито чрез анализ на опита“.¹⁶ Познаваме Го, именно, чрез вяра.

Да навлезем тогава в динамиката на християнската вяра.

а) За да я опише, Джусани се връща в началото, при това как е възникнал проблемът в историята, следователно на онази страница от Евангелието на Йоан,¹⁷ на която се разказва за *срещата* на Андрей и Йоан с Исус от Назарет. Именно това е първият фактор от пътя на християнската вяра. „Първата характеристика на християнската вяра е, че изхожда от един факт, факт, който има формата на среща.“¹⁸ И това, като всяка друга стъпка от пътя, който ще припомним, важи еднакво за нас днес;

б) Вторият фактор е *изключителността на факта*. Човекът, пред Когото стоели, бил *изключително Присъствие*. Как биха могли иначе, след няколко часа, да си присвоят думите, които Той казал за Себе Си, и да ги повторят на други? „Намерихме Месия.“ И така, „изключителен“ означава за Джусани съответстващ на изначалните потребности на човешкото сърце. „Да намериш изключителен човек, означава да намериш човек, който осъществява съответствие с това, което желаш, с потребността за справедливост, истина, щастие, любов... което би трябвало да бъде нещо естествено, но не се случва никога, невъзможно е, невъобразимо е.“ В този смисъл, подчертава Джусани, „изключителен“ е равнозначен на „божествен“: божествен, защото отговорът пред сърцето е Бог. Нещо наистина изключително е нещо божествено: вътре има нещо божествено“;¹⁹

в) Третият фактор е удивлението: „Фактът, от който изхожда вярата в Христос, срещата, от която тръгва вярата на Йоан и Андрей, [...] предизвикала у тях голямо удивление“. В онези двама и в другите, които формирали първата групичка, която придружавала Исус на местата, на които отивал, а после във всички хора, които Го срещали, се пораждало неудържимо удивление: пред тях стоял несравним

¹³ L. Giussani, *Si può vivere così?*, Bur, Milano 2009, p. 71; превод наш. Джусани подема тук съдържанията на свой предишен текст: *All'origine della pretesa cristiana* (Rizzoli, Milano 2011), особено главите от 3 до 7.

¹⁴ L. Giussani, *Si può vivere così?*, цит. пр., p. 26; превод наш.

¹⁵ *Пак там*, p. 41; превод наш.

¹⁶ *Пак там*, p. 42; превод наш.

¹⁷ Иоан. 1:35-51.

¹⁸ L. Giussani, *Si può vivere così?*, цит. пр., pp. 45-46; превод наш.

¹⁹ *Пак там*, pp. 46, 48-49; превод наш.

човек, поради това, което казвал („никога човек не е говорил тъй, както Тоя Човек“), поради това, което вършел (чудесата, Неговата власт над реалността, благодтта, погледа, разкриващ човешкото...). „Но удивлението е винаги въпрос, поне таен.“²⁰ Който в един момент избухва;

d) Четвърто: възникването на парадоксален въпрос: *Кой е Този?*. Парадоксален е, защото за Исус „знаели всичко, знаели добре Кой е, но бил толкова изключителен Неговият начин на действие, на поведение“, че преди всичко тези, „които били Неговите приятели, не могли да не кажат: „Но откъде идва Този?“ Джусани отбелязва: „Вярата започва точно с този въпрос: „Кой е Този?““²¹

e) Пето: *Неговият отговор*.²² Току-що припомненият е неумолим въпрос, на който обаче не можем да отговорим: Кой наистина е Той, не можем да кажем сами, Неговата идентичност (Неговата божественост) бяга от обхвата на разума. Евангелията цитират епизод, случил се в околностите на Кесария Филипова. Исус се намирал там заедно с групичката на Своите. Обхванат от внезапна мисъл, пита: „За кого Ме мислят човеците?“²³ След отговорите, които знаем, отправя към тях въпроса: „А вие за кого Ме мислите?“ А Петър, импулсивно: „Ти си Христос, Синът на Живия Бог“.²⁴ По няколко повода Джусани коментира: той повтаря „вероятно, макар че не бил запознат напълно със значението му, нещо, което бил чул да казва Самият Исус“.²⁵ И бива похвален: „Блажен си ти, Симоне, син Ионин, защото не плът и кръв ти откри това, а Моят Отец, Който е на небесата“.²⁶ Това е, наистина, отговор, който надви-

шава способността на човешкия разум: „Разумът не може да докаже божествеността на Христос, защото божествеността, доколкото е лично присъстваща в една човешка реалност, не е обект, присъщ на разума. Разумът може да стигне до факта, че се намира пред нещо изключително, не може да стигне дотам да определи Кой е Исус Христос, доколкото е божествено, което се съобщава на човешкото“. Затова Петър може само да каже: „Знаем, че си Бог, защото го каза“.²⁷ Отговорът на въпроса за това Кой е Той, е Негов, на Исус. Петър „варва“ на това, което Исус казва за Себе Си. Откъде-накъде Му е варвал? За Петър и другите, ден след ден, считано от първата среща, като Го следвали, като живеели с Него, едно нещо било станало очевидно повече от всяко друго: „Че на Него трябвало да се доверяват: „Ако не се доверя на този човек, не мога да повярвам дори на очите си““²⁸

f) Шеста точка: нашата отговорност пред факта („смелостта да кажем „да““).²⁹ „При въпроса „Кой е Този?“ и при отговора, който Петър дава, човек може да каже „да“ или „не“: да се съгласи с това, което казва Петър, или да си отиде, както си отишли всички други.“³⁰ Този на Петър е отговорът на вярата: „Вярата твърди нещо, защото го е казал Той. Точка“. И е „разумно човек да приеме нещо, защото го е казал Той, доколкото исторически може да се схване и твърди една изключителност на поведение, изключителност на представяне, която не може да се открие никъде другаде“.³¹ Нещо повече, подчертава Джусани, „единственото рационално нещо е това „да“. Защо?“. Защото Христос „съответства на

²⁰ Пак там, р. 49; превод наш.

²¹ Пак там, рр. 52-53; превод наш.

²² Връщайки се в *Може ли (наистина ?!) да се живее така?* на пътя на вярата, който той развил в петте точки на *Може ли да се живее така?*, Джусани препоръчва различно разделение, на шест точки, което аз възприемам тук. Действително, казва: „Аз бих направил шест точки: четвъртата е нашият въпрос „Кой е Този?“; петата е Неговият отговор, защото не доказваме ние, че е Бог (ние стигаме до този въпрос, неумолим, неизбежен въпрос; няма никой философ, никой математик, няма нищо, което да може да отговори; но ако аз не задам този въпрос, трябва да отрека това, което ми е било очевидно до последно: трябва да тръгна срещу очевидността); тогава шестата е смелостта да кажем „да“: нашият дял като смелост“ (L. Giussani, *Si può (veramente?!) vivere così?*, Bur, Milano 2020, р. 140; превод наш).

²³ Марк. 8:27.

²⁴ Марк. 16:15-16.

²⁵ L. Giussani, *All'origine della pretesa cristiana*, цит. пр., р. 86; превод наш.

²⁶ Марк. 16:17.

²⁷ L. Giussani, *Si può (veramente?!) vivere così?*, цит. пр., рр. 94-95, 93; превод наш.

²⁸ Пак там, р. 118; превод наш.

²⁹ Пак там, р. 140; превод наш.

³⁰ L. Giussani, *Si può vivere così?*, цит. пр., р. 55; превод наш.

³¹ L. Giussani, *Si può (veramente?!) vivere così?*, цит. пр., р. 94; превод наш.

природата на нашето сърце повече от всяка наша представа, съответства на жаждата за щастие, която ние изпитваме и която представлява основание на житието.³² Докато „не“ се поражда винаги от предубеждението, от факта, че Исус става съблазън, пречка за това, което ти би искал.³³

Две хиляди години по-късно се намираме точно в същата ситуация. Както Петър и другите си имали работа с човека Исус от Назарет, с Неговата изключителност, така и ние си имаме работа с човешката реалност на Неговите свидетели, с Църквата, чрез която Христос се превръща в събитие в настоящето. Като се натъкваме на дадена личност, дадена общност, даден начин на живот, и в нас, поради изпитаното съответствие на изначалните потребности на сърцето, се поражда удивление, което се превръща във въпрос: „Как така са такива?“. И по силата на доверието в свидетелите, нараснало в път на съжителство, който предполага целия наш разум и свобода, узрява отварянето за това да признаем, да се съгласим с отговора, който бил на Петър, отговор, чийто проводник е самата реалност на Църквата, на срещнатата християнска компания.

Как впрочем разпознаването на Петър става мое? И сега, както тогава, божественото съдържание на човешкия феномен, на който се натъкваме, не може да бъде познато от разума, понеже обектът на вярата (божественото, присъстващо в човешкото) е структурно отвъд нормалния и свойствен на разума обект: „Разпознаването на присъствието на Христос настъпва, защото Христос „печели“ индивида. За да настъпи вярата в човека и в света, трябва, тоест, да настъпи първо нещо, което е благодат, чиста благодат: събитието Христос, събитието на срещата с Христос, при което преживяваме изключителност, която не може да настъпи сама“.³⁴

Вярата, подчертава Джусани в *Да генерираш следи в историята на света*, „е част от християнското събитие, защото е част от благодатта, която събитието представлява, от това, което е то. [...] Както Христос се отдава на мен в едно настоящо събитие, така

оживотворява в мен способността да го схвана и да го разпозная“. Съотносително обаче, нашата свобода е призвана да моли и да приеме да го разпознае. Ние също сме в играта. „Свободата на човека се общава в молбата: „Приемайки, че всичко е благодат, моля Те за благодатта“: така се спасява тотално било фактът, че всичко е благодат, било фактът, че благодатта на Христос зависи в своята ефикасност и от моята свобода.“³⁵

Никой от нас не може затова да стигне до увереността относно Христос, относно божествеността на Христос, относно Неговата идентичност на Син Божий само – и подчертавам само – по силата на нещо, което му се случва *сега*, на директния опит, който има с Него, било то най-изключителното чудо.

Да помислим, за да обобщим казаното, за случката със слепородения (както изглежда на изображението, което избрахме за този Първи ден), разказана в Евангелието от Йоан. Опитът, който слепороденият преживява, когато Исус му намазва очите с кал, е изцерението на неговите очи. Но че Исус е Синът Божий, това е оценка, която дори слепороденият не е могъл да изкаже по силата на своя *директен опит*. „Тогава повикаха повторно човека, който преди беше сляп, и му казаха: въздай Богу слава; ние знаем, че Тоя Човек е грешник. Той отговори и рече: дали е грешник, не зная; едно зная, че [преди] бях сляп, а сега виждам.“ Та, директният опит го кара да каже това. Освен това, като отговаря на възраженията на фарисеите, му позволява да добави: „Това е и чудното, че вие не знаете, откъде е, а ми отвори очите. Ние пък знаем, че Бог не слуша грешници; но, който почита Бога и върши волята Му, тогава слуша. Открай век не се е чуло, някой да е отворил очи на слепороден. Ако Той не беше от Бога, не можеше да направи нищо“. И тази оценка, следствие от предходната констатация, е присъща на самия опит. Но пътят не приключва тук. „Отговориха му и рекоха: ти цял в грехове си роден, и ти ли нас учиш? И го изпъдиха вън. Исус чу, че го изпъдили вън и, като

³² Пак там, р. 143; превод наш.

³³ L. Giussani, *Si può vivere così?*, цит. пр., р. 57; превод наш.

³⁴ L. Giussani – S. Alberto – J. Prades, *Generare tracce nella storia del mondo*, Bur, Milano 2019, р. 43; превод наш.

³⁵ Пак там, рр. 44, 47; превод наш.

го намери, рече му: ти вярваш ли в Сина Божий?“ Това – внимавайте – е ключовият пасаж: дотук младежът схваща изключителността на факта, който му се е случил, и на Личността, Която е пред него, но не може все още да даде подходящото име на Автора на случката, на Този, Който стои пред него („Сина Божий“). „Той отговори и рече: кой е, господине, та да повярвам в Него? Исус му рече: и видял си Го, и, Който говори с тебе, Той е. А той рече: *вярвам*, Господи! И Му се поклони.“³⁶ Ето вярата, станала възможна от инициативата на Самия Христос там пред него, която слепороденият е прегърнал. Без този последен пасаж на разпознаването не е все още вяра, поне според *проприума* на нашата харизма. Джусани ни го е повтарял до припадък: вярата е да разпознаем едно Присъствие, присъствието на Христос.

„И учениците Му повярваха в Него“

Ние също трябва да изменим същия път като първите, които са Го срещнали и които споменахме. Както научихме, според католическия взор действието на Духа си служи с посредничеството на конкретни свидетели, с посредничеството на Църквата, с тези, които Христос е сграбчил преди мен. Срещам Христос, натъквайки се на телесността на Неговите свидетели, преживявайки чрез тях опита на иначе невъзможно съответствие на моите изначални потребности, култивирайки основателно доверие в тях, следователно отваряне към благовестието, което ми предават, за да проверя после лично неговата съотнесеност към живота. Да помислим за удивлението, което сграбчило младия семинарист Джусани, докато слушал дон Гаетано Корти как коментира пролога на св. Йоан, удивление, което променило завинаги неговия начин да вижда и усеща всеки миг. Казал (фразата е цитирана и в *Животът на дон Джусани*): „Мигът оттогава не беше вече тривиалност за мен“.³⁷ Било благодатно събитие „запалването на светлината“ в сърцето и ума на младия Джусани, но минал през думите на някого, който му говорел, в този случай дон Корти.

Както това, което дошло първо за Йоан и Андрей, не била вярата в словото на Исус, а по-скоро очарованието от Неговата личност („гледали Го как говори“³⁸ казвал дон Джусани), и за слепородения учудването поради чудото, на което бил обект, така за нас това, което обикновено идва първо, е удивлението от една среща, очарованието от едно човешко присъствие, което съответства изключително на сърцето. Но от това очарование води началото си, както видяхме, един маршрут, който води до вярата, иначе опитът, който можем да преживеем с Христос, срещайки лика, който Той придобива конкретно за нас, остава сакат, беден, незрял. Колко са тези, които били очаровани от Исус, но не се отворили да разпознаят Кой е наистина Той и какво е новият живот, истинският живот, който Той бил дошъл да донесе! И действително си отишли.

Впрочем съответствието, което учениците изпитват при досега с човека Исус, както ние с християнската компания (действително, става дума за един и същ вид преживяване), е решаващо, доколкото поражда отново и отново удивлението и въпроса („Кой е Този?“), но все още не е *опитът с вярата в пълния смисъл на думата*. За да познаят *наистина* кой е този човек, Апостолите трябвало да изминат пътя, който припомнихме, който неизбежно и непрестанно е трябвало да минава през решението да Му гласуват или да не Му гласуват доверие. И също-то важи за нас.

Всички помним думите, които биват постоянно повтаряни в Евангелията, както Джусани подчертава във *В началото на християнската претенция*: „И учениците Му повярваха в Него“. Това е изречение, което се повтаря неколкократно, в различни моменти. Тогава човек се пита: но не са ли били вече повярвали? Да, но вярата е път, който се разгръща във времето, в съжителство, тя е „път към „познание“³⁹ който се нуждае от много потвърждения и много подкрепа и който води все повече в дълбочина, вкарва във все по-богат опит с истинското, с красивото, с доброто. Нещо повече, това, че вървя след Христос,

³⁶ Иоан. 9:24-25.30-33.34-35.36-38; курсив наш.

³⁷ A. Savorana, *Vita di don Giussani*, цит. пр., р. 47; превод наш.

³⁸ L. Giussani, *Si può vivere così?*, цит. пр., р. 322; превод наш.

³⁹ L. Giussani, *All'origine della pretesa cristiana*, цит. пр., р. 58; превод наш.

ме води и дотам, същевременно, да разбирам все по-добре за какво наистина моето сърце е гладно и жадно. И още: следвайки Христос, забелязвам малко по малко, че връзката с Неговото присъствие разширява моето сърце и разширява моя разум, не само защото разяснява кое е изпълнението на моята жажда, но и защото, правейки това, все повече пречиства моето разбиране за самата жажда. Да го кажем, както подобава: образова ме.

Затова Джусани подчертава неотложността на едно образование, иначе ще се окажем, почти без да забележим, затворени в съзнание, редуцирано откъм нашите структурни очевидности и потребности, изпадайки в субективистична употреба на сърцето (поради което се превръща в критерий за оценка това, което чувстваме), с всички последици, които знаем: „Всички хора“, казва Джусани, „имат едно и също сърце – структурните потребности на сърцето са еднакви у всички, – но ако някой не е бил образован...! Знаете ли във физиката какво са резонаторите на Квинке? Ако ти удариш камертон или уцелиш ламарина, накараш я да вибрира и я сложиш пред тези седем-осем тръби, тръбата, която съответства на дължината на вълната на звука, ще отекне. И така, ако тези потребности на сърцето не са развити, образовани, тогава човек може спокойно да отговори: „Ама аз това не го усещам!“, както много хора не го усещат“.⁴⁰

3. ОПИТЪТ С ВЯРАТА

Една нова дълбочина

Вярата ни води във времето на ниво на опит, тоест на разбиране и наслада от нещата, по-дълбоко от възможното само за човешките способности, за чувството или за естествения религиозен устрем. Това е *точката, в която сега трябва да се вгледаме*, в която е необходимо да влезем, под заплаха от изпразване или редуция на самия християнски опит. Мисля си за многото наши приятели, които ни засвидетелстват един по човешки немислим на-

чин да посрещат болката и смъртта. Не са обсебени, фанатици, откъснати от реалността. Не, опитът, който им е даден да преживеят, на изконна радост дори в болката, е станал възможен от вярата, не от тяхната сила; това, което им е дадено да виждат *в своята плът, която страда*, или в тази на своите близки – тоест, съпричастността към страданията на Христос, – *само* вярата може да го откряне. Преживяват реален опит, но недостъпен без благодатта на вярата. Вярата, значи, от една страна, е подкрепяна от съответствието, изпитано при срещата – както казахме, – но от друга, тя е вратата, която вкарва *в опит на ново съответствие*, който стига дотам да включва и това, което човек не би избрал никога.

Това обяснява добре дон Джусани във *В търсенето на човешкия облик*: „И отново св. Павел ни казва: „Всичко изпитвайте, о доброто се дръжте“ (1 Сол. 5:21). Това, което пресява стойността, това, което отсъжда, не може да бъде вече енигматичната и объркана дълбочина на нашия елементарен опит, с богата картина, но все още разпокъсана и толкова трудно разгадаема, на своите нужди, своите интереси и на своите изначални потребности. Енигматичност, която прави човека винаги неспокоен. Това, което обаче прави да отсъждаме, това, което кара да пулсира тази ценност, е взорът към Христос, окончателна дума на Бога, Който ни е създал, относно нашата човешкост“.⁴¹

То е, както когато се оказва, че се съгласяваш с жертва или прощаваш лоша постъпка спрямо теб със странна радост в сърцето, просто защото в този ден си получил благодатта да мислиш за Христос, да „Го гледаш в лицето“⁴² повече от обичайното, като използвате израз, обичан от дон Джусани. Бихме могли да кажем, че връзката между опит и вяра е *сякаш* кръгла. Казвам „сякаш“, защото, като се вгледаме добре, е прогресия, път, който води всичко до нова дълбочина: от опита с едно очарование се поражда вярата; а от вярата се поражда нов опит, ново „очарование“, до което нямам достъп без вярата.

Да си помислим за евангелската случка със самарянката, за тази жена, която бива погледната, както

⁴⁰ L. Giussani, „Tu“ (*o dell'amicizia*), Bur, Milano 1997, p. 51; превод наш.

⁴¹ L. Giussani, *Alla ricerca del volto umano*, Bur, Milano 2007, p. 78; превод наш.

⁴² L. Giussani, *La convenienza umana della fede*, Bur, Milano 2018, p. 136; превод наш.

никой никога не я бил гледал, която открива, че е позната, както никога не ѝ се било случвало: ако в един момент, прибирайки се вкъщи, тя не беше постигнала, поради самата Христова благодат, оценката, че този човек не е просто пророк, изпратен от Бог, а е Самият Бог, станал човек, Самият Бог, Който, за да може да я срещне, е вървял в пустинята до изтощение – ето оценката на вярата!, – никога нямаше да може да стигне дотам да схване Бездната на предпочитанието, на което е била обект. Щеше да пропусне най-съответстващият от всички опит. Ако не беше постигнала дотам да вярва на това, което не можела да види, което директният опит не можел да ѝ предостави, никога нямаше да може да вкуси напълно, тоест – парадоксално – да преживее пълноценен опит с дара, който ѝ бил направен. Срещата с онова Присъствие щеше да остане хубав спомен, на който да гледа с носталгия, и толкова.

Моето впечатление, след като направих обиколка сред общностите миналата година, е, че когато между нас говорим за *християнски опит*, често сме изкушавани да го сведем до това, което можем да измерим, до това, което произтича от досега на реалността със сърцето, до *естественния опит*, сякаш вярата няма нищо общо, не определя неговата истинска дълбочина, не оформя неговия хоризонт. Дон Джусани въвежда трети фактор, който описва с тези думи: „Друг е Този, който поема инициатива спрямо нашия живот, така Друг е Този, Който спасява нашия живот, води го до познанието за истинското, води го до съгласяване с реалността, води го до привързаност към истинското, води го до любов към реалността. Друг е“. Става дума, значи, да „приема Друг да се вмъкне между мен и реалността и да направи възможна моята връзка с нея“.⁴³ Нужно е впрочем да преодолеем възможното свеждане на християнския опит само до тези два фактора: от една страна, потребностите на сърцето (щастие, красота, любов), от друга, реалността, разбирана като това, което миг след миг настъпва и настъпвайки, влиза в досег със сърцето. Действително, ако ги имаше само тези два фактора, би било невъзможно, дори нека кажем и налудничаво, да дадем оценката, коя-

то Йоне Караскоса даде и която ни предложи в юлско-августовския брой на *Tracce*, споделяйки своето положение. Както сигурно знаете, преди повече от година нашата приятелка в рамките на няколко часа останала постепенно блокирана, тъй като заболяла от синдрома на Гилен-Баре вследствие на инфекция. „Внезапно се оказах пълна с тръби навсякъде: „А аз коя съм?“ [...] Интензивното отделение е неприятно място и ми напомни много цялото страдание, което видях да понася дон Джусани по време на своето заболяване. Със своя голям реализъм, когато беше прекарал лош ден, казваше нещата, както стоят, и в същото време стигаше винаги по-далеч. Мислейки за него, се питах: „Кое е моето място сега?“. Следвайки неговия реализъм, скоро бях в състояние да кажа: „Това се казва кръст“. И си спомних, когато той казваше, че обстоятелствата, през които Господ ни кара да преминаваме, са съществен фактор за нашето призвание. Верността към кръста водеше до познание за Христос, но познание за Христос, което ме водеше дотам да разбирам и преживявам много повече Възкресението. Разбрах го, защото започнах да изпитвам мир. [...] Как можеше да са налични мир, радост и щастие в крайна уязвимост? Чувствах се като глава без тяло, как беше възможно такова нещо? „Ще ме познаят по радостта върху вашите лица.“ Точно това е, което ми се случи. Този период беше мисия в мълчание, защото не можех да говоря, но е впечатляващо как някой в интензивното може да се сприятели дори само с очи. [...] Как се случи? Не ме питайте това, не знам как се случи, но знам Кой беше.“⁴⁴

Поразени от нейното свидетелство, пожелахме в началото на новата година да повтори разказа за опита, който е преживяла, и затова днес е с нас във видеовръзка от Мадрид.

Гледай видеото

Оценката, която е отбелязана тук, се поражда от вярата, от разпознатата и преживявана връзка с Христос: не е достатъчно религиозното чувство. Опитът, засвидетелстван от Йоне, се корени в уве-

⁴³ L. Giussani, *In cammino* (1992-1998), Bug, Milano 2014, pp. 193-194; превод наш.

⁴⁴ Й. Караскоса, „Светът в една стая“, сп. *Tracce*, бр. 7/2023, с. 21-22; превод наш.

реността, която ѝ е дадена по благодат, за това, че човекът Исус, Който преди две хиляди години бил прикован на кръст, бил Синът Божий, Който превръщал Своето страдание в най-великия и полезен акт на любов в историята, и на второ място, за това, че всяко страдание, от онзи ден, ако е принесено, може да е част от същата тайнствена плодотворност. Без тази оценка, която със сигурност Йоне не можела да извлече само от това, което ѝ се случвало, а от целия свой път на вяра, изхождайки от срещата с Движението, тоест с Христос, нейният начин да описва това, което преживявала, щеше да бъде невъзможен, лишен от смисъл. Йоне е могла да преживее опита, който е преживяла – *опит*: тоест *реални* „усещане“ и „виждане“, – посредством вярата в Христос, тоест увереността, че човекът Исус от Назарет бил и е наистина Този, Който Църквата казва, че е. Вярата отваря широко към една иначе непочерпаема дълбочина на опита.

Вярата в онова, което това Присъствие е казало за себе си и което стига до мен чрез Преданието на Църквата, има силата да преобразява моя начин да гледам на болката, на жертвата или дори просто на търканията, които могат да възникнат във връзката със съпругата ми или със съпруга ми, на прищевките на децата, на колегата, който ми досажда, и т.н.

Фактически, ако аз не стигна до оценката на вяра, продиктувана от вярата, до която не бих имал достъп без нея, не мога и да преживея опита, който пък е най-съответстващият: да си дам сметка, с удивление, за любовта на Бог, неизмерима и в същото време толкова телесна, по отношение на мен, при всяко обстоятелство. Бих пропуснал най-доброто.

Искам да дам друг пример, този път взет от моя опит на алпинист. Да си представим, че се намираме на привидно гладък скат и следователно, на пръв поглед, недостъпен. За един случаен излетник скатът ще изглежда невъзможен за изкачване и ще се върне вкъщи разочарован. Но за привикналото око и най-малките пукнатини, които изглеждат нещо малко или нищожно, като незначителни несвършенства на скалата, се превръщат в опорни точки,

на които да можем да крепим тежестта на тялото, без да паднем. И така, където изглежда невъможно да минем, минаваме. Живяната вяра постига в нас подобен ефект, води ни дотам да виждаме онова, което не се явява на „естественото“ око и което обаче е съществено да стигнем дотам да виждаме – за да вкусим това, което Джусани ни научи да наричаме *стократно*: Тайната в обстоятелствата, в телесността на лицата и на нещата. Както той самият казваше: „Аз виждам това, което виждате вие, но вие не виждате това, което виждам аз!“⁴⁵

Вярата, която оформя живота

Важно е да разберем как всичко това е реално и влиза в досег с личния опит чак до неговите видими, изпитваеми последствия. „Вярата [...] оформя живота“⁴⁶ ни каза отец Мауро-Джузепе Лепори на упражненията на Братството. И оформяйки живота на тези, които принадлежат на живото тяло на Христос, прави така, че се разширява онзи „облак свидетели“, за който говори Посланието до евреите. Жив облак, не само от миналото, а съвременен на нас, който можем да видим и следваме, като онези, които могли да срещнат човека Исус, Който вървял по прашните пътища на Галилея, проповядвал и вършел изключителни деяния. Ние също виждаме да се случват изключителни неща, които ни засвидетелстват този нов живот, който вярата вкарва. Чухме го от Йоне преди малко. Но получихме доказателство за това и през лятото, в многото свидетелства, които изслушахме или които продължават да стигат до *Tracce*. Ще откриете някои от тях на сайта на „CL“ или в списанието.

Става дума именно за *ново съждение*, оригинално, ново познание за нещата, което ни позволява да застанем пред реалността по начин иначе извън от нашия обсег.

Значи, какъв е проблемът, с който се оказва, че се борим много пъти, поради който изпадаме в криза, поради който усещаме отпадането на вярата като извор на екзистенциална увереност, способна да подкрепя живота в неговите изпитания?

⁴⁵ L. Giussani, *L'attrattiva Gesù*, цит. пр., р. 15; превод наш.

⁴⁶ Мауро-Джузепе Лепори, *С поглед, вперен в Исус, начало и завършек на вярата*, прев. Нина Билева, с. 47: <https://it.clonline.org/cm-files/2023/05/30/libretto-frat2023-bulg.pdf>.

Отново отец Лепори ни каза на нашите упражнения: „Вярата не се губи – тя просто престава да напътства живота.“ Тоест, престава да придава форма на живота отвътре [В италианския текст вместо „напътства“, е използван терминът „informa“ – „оформя“; б. пр.]. *In-formare*, етимологично, преди да означава само и банално „информирам“, означава „придавам форма вътре“, „оформям отвътре“. [...] Въпросът е, че вярата служи именно да оформя живота, да придава форма на живота; разбираме за какво служи вярата само когато оформя живота, само когато придава на живота форма, която само вярата може да му придаде. Да сложиш настрани вярата, я прави безполезна“.⁴⁷

4. КОМПАНИЯ, КОЯТО НИ ВЪЗПИТАВА

Кой е пътят – главният път, – за да навлезем в този толкова завиден опит като онзи, който ни съобщил Йони и който ни съобщават много наши приятели, които преживяват безшумно дълбок опит на вяра? В известен смисъл вече го казахме: всичко това е станало възможно от новите очи, които ни дарява самата вяра. Същевременно е също толкова вярно, че тези очи, макар и получени чрез чисто събитие на благодат, като всеки орган трябва да бъдат тренирани и възпитавани. Както алпинистът вижда опорните точки и успява да се прикачи към тях, защото е усвоил изкуството на катеренето, аналогично очите на вярата трябва да бъдат възпитавани. Нужна е работа, аскеза. Но не се възпитаваме сами. Има нужда от място, от компания.

Позволете ми да прочета един прекрасен пасаж от Бенедикт XVI: „Не мога да изградя личната си вяра в диалог насаме с Исус, защото вярата ми е дарена от Бог чрез вярваща общност, която е Църквата, и ме вкарва така в мнозинството на вярващите в общение, което не е само социологическо, но вкоренено във вечната любов на Бог, която сама по себе

си е общение на Отца, на Сина и на Светия Дух, тя е Троична любов. Нашата вяра е наистина лична само ако е също общностна: може да бъде моята вяра само ако живее и се движи в онова „ние“ на Църквата, само ако е нашата вяра, общата вяра на единствената Църква. [...] Така нашето „аз“ в онова „ние“ на Църквата ще може да се възприеме, същевременно, като адресат и главно действащо лице на едно събитие, което го надвишава“.⁴⁸

Застанали сме на път. Пътят, за да навлезем в погледа, за който говорихме, е *принадлежността*. Истинската аскеза е това гласуване на доверие, да се оставим да бъдем обгърнати от реалност на общение, която ни води, където сами не бихме могли да стигнем.

Компанията е пътят, който ни възпитава в този нов поглед. Да изминаваме пътя, в който сме въведени чрез срещата, е да се оставим да бъдем възпитавани. По този път се намесва – очевидно – и свободата; необходима е енергия на свобода: смирение, или, ако щеш, това, което Евангелието нарича „бедност духом“.

Съвременното общество ти казва: щом искаш да бъдеш свободен, трябва да преценяваш всичко сам, не трябва да позволяваш някой да нахлува в твоето лично пространство. За съжаление, понякога и ние сме изкушавани да мислим това. Ние обаче казваме обратното: казваме, че общението е това, което освобождава Аз-а (затова се казваме „Общение и освобождение“). Какъв е, наистина, начинът, по който Тайната действа? „Начинът, по който Отец действа, се нарича Христос, следователно „Църква“, и следователно „общение между нас“. Каква вечна тежест, каква безкрайна стойност, каква наситеност има в тези думи, които ние използваме като парцалките, с които нашите деца си играят!“⁴⁹

Въобщо, не от само себе си се измествам от моята гледна точка, за да навляза в новия поглед, който се поражда от вярата. Да чуем какво казва Джусани в тази връзка: „Среща: ти си срещнал тази компания; това е начинът, по който тайната Исус, Исус, при-

⁴⁷ Пак там, с. 46-47.

⁴⁸ Бенедикт XVI, *Генерална аудиенция*, 31 октомври 2012 г.; превод наш.

⁴⁹ Л. Джусани, *Вяра е да разпознаеш едно присъствие*, записки от разговор на Луиджи Джусани с група възрастни, Милано, 1977, вложка в сп. *Litterae Communione-Tracce*, бр. 11/2000, с. IV; превод наш.

съствието на Исус в историята е почукало в твоя дом. Сега – сега! – ти чука по същия начин, защото е „вчера, и днес, и вовеки“. Ставаш себе си, следвайки тази компания, тоест опитвайки се да възприемаш живота, както го възприема тази компания, опитвайки се да чувстваш отношенията, както те подбужда тази компания, както ти препоръчва тази компания, както ти дава пример тази компания (за това е важен този, който е най-голям или който има власт). Ставаш себе си, ако ти си послушен, ако се отъждествиш с характеристиките на тази компания, ако ти не възразяваш: „Но аз съм си аз! Защо трябва да следвам тези тук?“, или: „Аз следвам нравствените норми, обаче не следвам натякванията, които ми правят тези тук. Например, те натякват, че най-прекрасната, най-човешка, най-ефикасна, най-убедителна молитва е Литургията. А пък аз не, аз следвам други, които превъзнасят личната молитва“. Това са два начина да отдаваме на Бог Неговото обожаване, но ако ти си срещнал тази компания, трябва да се стараеш да следваш тази компания, да се отъждествяваш с нас, с опита, който ние преживяваме: това възвеличава твоята физиономия, твоя характер, твоята личност. Тогава проблемът не е да спазваме известни правила, а да се отъждествяваме с един дух, да се отъждествяваме с един манталитет, да се отъждествяваме с една чувствителност; тоест, да се отъждествяваме с една харизма – казваме като общ термин, – с модалност, по която тайната на Бог, станал човек, те е застигнала убедително и ти е казала: „Ела!“⁵⁰

Ако е вярно това, човек може обаче да каже: „Да, окей, но щом аз не чувствам съответствие, защо трябва да следвам?“, разбирайки съответствието спрямо *това*, което се предлага, и *по начина*, по който ми е предлагано. Или: „Струва ми се, че не разбирам“, друго възражение. Аз отговарям така: разумно е да следваме дори когато не разбираме всичко. Това е следствие от онова, което току-що чухме от дон Джусани. Това не означава, че аз следвам, отричайки своя разум, отричайки своето сърце, иначе би било отчуждение. Отзивчивостта не е фидеизъм: винаги ми е давана възможността да проверя – да

проверя! – предложението, което ми се прави. Но за да го проверя, трябва преди всичко да гласувам доверие на този, който ми го прави, възприемайки го като положителна хипотеза. Защо следвам дори когато нещо сякаш не съответства, може би поставяйки ме в криза? Поради вяност към настъпилата среща, тоест към модалността, по която тайната Исус е почукала в моя дом, в твоя дом. А защо, за да бъда верен на настъпилата среща, трябва да следвам именно тези хора, а не други? Защото верността не е най-сетне към тях, но към Този, Който в обективността на тази компания, водена към участва, присъства, остава присъстващ, отвъд всички грешки, които всеки от нас може да направи, като се показва като единствения отговор пред живота: „Господи, [ако си отидем от Теб,] при кого да отидем? [Само] Ти имаш думи за вечен живот“.⁵¹

5. ОТ ВЯРАТА – МИСИЯТА

Кулминацията на новия поглед, който се поражда от вярата, е да гледам на другия с копнежа да бъде връхлетян от същото Събитие, което изпълва моя живот. Нарича се „мисия“. Папата на 15 октомври настоя много върху тази дума, като посвети на нея цялата заключителна част от своето обръщение.

Негово Високопреосвященство монсенйор Паоло Мартинели ни каза на Международното събрание на ръководителите през август: „Уча се, че да бъдем изпратени, означава най-вече, че сме винаги изпратени от Някого. Това означава, че да бъдеш изпратен, е възможно само ако си в дълбока връзка с този, който те изпраща. Веднага щом забравим това, губим чувството за мисията. Нямаме вече чувство за себе си“.

Мисията е там, където си призван да бъдеш, а нейното развитие е онова, което Бог иска. Иначе не е мисия. „Мисия“ означава, че има Някой, Който те изпраща; означава, че ти, чрез срещата, си бил избран, за да запознаеш всички с Този, Който, без твоя заслуга, те е избрал, предпочел те е. Избрал те е за тази цел. И тогава, щом те е избрал за тази цел, щом

⁵⁰ L. Giussani, *Dal temperamento un metodo*, Bur, Milano 2002, pp. 7-8; превод наш.

⁵¹ Иоан. 6:68.

те е призовал – призвание – и щом да си призован, съвпада с това да си изпратен, това означава, че ти, там, където си, имаш съзнанието, че не си там само заради себе си, само заради някакъв твой план, само поради някаква твоя изгода, само за да постигнеш максимума, който можеш да постигнеш, а си там, за да отговориш на Някого, Който те иска там, там си, защото Някой те е изпратил и иска да се извести чрез теб, чрез това, което Той, ако Го разпознаеш и Го приемеш, променя в теб.

Да имаме това съзнание, е за нас началото на мисията. Да помислим, например, за тези, които се намират на най-немислимите места на света по работа, за това как това съзнание може да промени техния начин да пребивават там: там са по работа, да, но не са вече там само по работа, а шото други, чрез живота им, да могат да срещнат и познат Христос, и това се отразява и на техния начин да се справят с работата и обстоятелствата, които ги засягат.

6. СВОБОДАТА СЕ РАЗИГРАВА В МОЛБАТА

Всичко това е станало възможно, от началото до края, от събитието на инициативата на Друг. Благодарта има първенство не само в началото и дори не едва накрая, а при всяка крачка от пътя. Това е благодат, значи, която ме пуска в новия опит, за който говорихме. Но – припомнимме това – нашата свобода също е в играта като молба.

Откъс от *Може ли (наистина?!) да се живее така?* го потвърждава с други думи, обобщавайки изминатия тук маршрут.

Един човек, който е тръгнал по пътя на новициата в *Memores Domini*, казва на дон Джусани: „Христос се научаваме да Го обичаме във връзката с реалността; обаче аз поемам риска от пантеизъм, докато разбирам, че трябва да отдам живота си на една личност, на Христос“. Той, отговаряйки, обръща перспективата така: „Това е чисто абстрактна хипотеза, това са просто думи. Христос се научавах да обичаш, защото Той ти се разкрива. Съжалявам, вие, които

сте тук, сте били обект на инициативата на Друг: не сте избрали вие повода, който ви е довел тук! Затова е винаги дълбока неблагодарност това да не си спомняш за Него, и още по-лошо, да се откажеш от Него. Научавах се да обичаш Христос, разпознавайки Неговото присъствие. Това е благодат: както присъствието, така и разпознаването му. Развитие то на тази благодат се нарича „молба“. Отец Колбе, докато бил в бункера, в който умрял, в онези ужасни часове, молейки се, колко по-дълбоко се е единил и е познал Христос, отколкото когато в семинарията учел богословие! Не като познаваме реалността, познаваме Христос, защото нямаме връзката. Познавайки Христос, познаваме реалността. И познаваме повече Христос, като молим за Него“.⁵²

Очевидно тук Джусани не противопоставя Христос на реалността, нито обезценява връзката с реалността като път към Него, а възнамерява да подчертае, че ние можем да обичаме Христос само ако поеме Той инициативата да се яви. Познанието за Него, за Неговата божественост, действително, не е резултат от рационално проучване, а дар. Ние сме обект на дар.

Завършвам с думите, използвани от дон Джусани в разговор с група възрастни от Милано през 1977, които чувствам като отправени към нас днес по същия начин: „Аз се радвам, че ви говоря, радост, която трябва да премине с усилие през цялата тежест на моите ограничения, на съзнанието за моя грях, не за да ви държа реч, а за да кажа отново и отново тези думи, които са *животът*. Не животът в абстрактен и общ смисъл, като дефиниция, а *ти*: тези думи са ти, твоята личност, те са онази участ, към която тече цялата енергия, на която Бог в корема на майка ти е дал начало и която носи твоето име. Но значението на тази енергия не е твоето име, защото твоето истинско име е друго: то е вярата, която ти е дадена“.⁵³

⁵² L. Giussani, *Si può (veramente ?!) vivere così?*, цит. пр., р. 572; превод наш.

⁵³ Л. Джусани, *Вяра е да разпознаеш едно присъствие*, цит. пр., с. II; превод наш.

